

KOLOZSVÁRI KÖZLÉNY.

Szerkesztői szállítás:

Külse-monostorutca 111. sz.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr., 2-szor 6 kr., 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetések felvételnek Bécsben Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) és Haasenstein és Vogelmöl (Wollzeile 9. sz.).

Pesten: Zeisler M. hirdetés felvételi irodájában (Königsasse Nr. 60.)

Nyilttéri cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez csimzendők.

Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeletik.

Megjelen a lap hetenkint háromszor, u. m.

kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, fél évre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY”

július—decemberi folyamára.

Erdemes olvasó közönségünket tisztelettel hívjuk fel, hogy lapunkat elhivatásában segíteni további részvételével is méltóztassék.

Pártjaink alakulása után a „Közöny” természetesen csatlakozott azon országos párt-hoz, mely hazánk alkotmányát, melyért évtizedeken át mi is mindent kockáztatva küzdöttünk, bölcs és egész Európa által méltányolt magatartása által visszavívta.

E lap szerkesztőjének képviselői pályája alatt teljes alkalma volt meggyőződni pártunk fejének, hazánk bölcsének Erdély iránybani nemes és hazafias érzelméről, s mi lelkesedéssel viseltetünk e férfiú iránt, ki a felmerülő kérdéseknél, igazságos kívánatainkra mindig bölcs belátása s igazságzeretete által ösztönözve kész volt hathatós befolyását vetni a mérlegbe.

Mi bízunk azon ügyben s azon pártban, melyet e magas szellem vezet.

És honfi érzelmeink teljes melegével vagyunk azon meggyőződésen, hogy Erdélynek üdvére s javára válik az, ha e nagy férfiú politikájához s vezérletéhez továbbra is hiven és rendületlenül csatlakozik.

Ezen meggyőződésünk alapján szilárdan s határozottan fogjuk lapunkat továbbra is azon irányban vezetni, mint ekkorig, s hogy lapunk létezése Erdély érdekében szükséges, arról már több kérdéseknek, melyek abban kezdeményezettek, sikeres megoldása által szereztünk meggyőződést.

Reméljük, hogy közönségünk, mely hazánk nehezebb napjaiban lapunkat fenntartotta, nem fogja elhanyagolni engedni azt most, midőn visszaküzdött alkotmányos létünkre Erdély szelleme e közeg által is tetemes befolyást gyakorolhat.

A lap előfizetési ára marad a mint volt, u. m.

Egy évre	12 forint o. ért.
Fél évre	6 „ „ „
Évnegyedre	3 „ „ „
Egy hóra	1 „ „ „

Az előfizetési pénzek kiadó Stein János-hoz (bel-középutca Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Pest, június 10-én, 1868.

DÓZSA DÁNIEL.

Kelet s a korszellem.

III.

Már említettük, hogy Abdul-Aziz, jelenleg uralkodó szultán, az általa ujonan alkotott államtanács és főtörvényszék közelebbi történet megnyitása alkalmával azt a meglepetést okozta, hogy mintegy trónbeszédet mondott és pedig nem olvasta azt írásból, más európai uralkodó példájára, hanem annak rendje szerint elszónokolta.

E szónoklat, e trónbeszéd — vagy nevezük azt bárminek — oly eszméket foglal magában, melyek bármely szabadelvű európai uralkodó ajkairól díszesen hangzanának. A szabadság, egyenlőség és testvériség igéi azok, s ezzel inaugurálva van Törökországban is a korszellem szabad befolyása.

„A mi a vallást illeti — mondá a szultán említett szónoklatában — kövesse mindenki saját hitét, csak hogy bármely hitet valljanak, azért ne viseltessenek egymás iránt ellenséges indulattal, mivel valamennyien egy hazának szülöttei.”

Képzeltük, hogy megbotránkoztak a szultán e szabadelvű nyilatkozatán a vakbuzgó orthodox törökök, kiknek türelmetlenségét más vallások irányában eléggé jellemzi az, hogy ma is a keresztényt gyáurnak, hitetlennek, tisztátalan lénynek tekintik.

Annál őszintébb tisztelet s elismerés nyilvánul azonban e merész föllépésért a török haladó-párt s az összes európai közvélemény részéről, s mi úgy hiszünk, hogyha Abdul-Azizt az Isten éltsi s ez úton halad, akkor Európa „beteg embere” mielőbb úgy

talpra ugrik, hogy a hatalmak elfeledik káftánja felett osztozkodni.

Adja az ég, hogy a magyar-osztrák szövetség megszilárdulása mellett Törökország regenerációját megérjük! Akkor mind vándorolhatnak a panszlávok Moszkauba Bécs, Pest és Konstantinápoly rovására pezsgözni. Az északi barbar abszolutismus világgyűrű álmái összeomlanak, s oly életerők állandanak keleten az európai civilizatio védelmére, melyeken a csárok hatalma megtörik, ha mindjárt csak magukra kellene is az áradat ellenében küzdeniök. S ki tudja, vajon nincs-e ennél még több is, p. o. egy török-magyar-lengyel-szövetség láncolata megírva a jövő titkaiban!? Az európai szükségesség s a szabadság szelleme új világot kell, hogy teremtsen, s már nagyban hozzá is fogott e két hatalmas factor a munkához.

De hagyjuk a conjecturákat!

Elég az, hogy a korszellem által megihletett Törökország regenerációjának hajnalát üdvözölhetjük, s a szabadság és civilizatio szózata maga a szultán ajkairól már is megtette első hatását.

Imé, a nem-muzulmán vallású főnökök föllekesülve sietnek üdvözölni császárijukat. A szultán előtt egy küldöttség jelent meg — a görög, az örmény gregorianus és az örmény katolicus pátriárkák, s a Mózes-valásnak főbírójából álló — halál nyilatvanitni a vallási egyenlőség magasatos eszméjének proclamálásáért, mely alkalommal az érzelmeiket tolmácsoló görög patriarcha szónoklatára, a szultán következőleg felelt: „Fogadják köszönetemet szerencsekívánataikért. Örülök, ha boldogoknak látom alattvalóimat, kiket egymás közt teljesen egyenjogúaknak tekintek. Előtem nincs különbség a muzulmán és keresztény között. A vallás és a keresztények jogai addig is sértetlenül fenntartottak, de a keresztények még nem hívtak meg a nagy államtanácsba. Ez a régi rendszer volt. Most nyitva az ajtó minden hivatalhoz, nagyvezíreké is lehetnek a keresztények. A köz-hivatalokba való kinevezéseknél egyedül az érdem lesz mérvadó. Bizzanak érzelmetben. Valamennyi alattvalóm boldogságát óhajtom vallás- és nemzetiség különbsége nélkül! Midőn az államtanácsot és főtörvényszéket felállítottam, rendelkeztem az iránt, hogy abba hívassanak meg minden község kitűnő férfiai, ismereteket és tapasztalatokat a nagy államtestületben érvényesítendő. Ők az ügyeket ott az igazság segélyével, mely minden kormány alapja, fogják vezetni, s a bizalom minden községben növekedni fog. Alattvalóm ugyanazon egy hazának gyermekei; egyesülők s egyetértésűk biztosítani fogja a jövőt s a közjólétet.” Irják, hogy a szultán maga is meghatottság jeleit árulta el, a legbensőbb szívélyességgel fogadta a tisztelgőket, s midőn a küldöttség tagjai a kihallgatás után kijöttek a császári palotából, mindnyájukat a legnagyobb öröm és meglepetés fogta el.

Abdul-Aziz tehát, mint Törökország reformátora lépett fel. Egy neme az erkölcsi forradalomnak ez, mely felülről jön és egész varázsszerűen helyezi magát szemben az alulról jövő forradalommal. Egy bátor, de jól számított sakkhúzás a Korán és a nagy Péter császár hírhedt végrendelete ellen. Egy hatalmas mentőszó, melyet a kalifák utóda a civilizatio és kereszténység világától kölcsönöz, mint gyógyító balzsamot, mint új életre ébresztő csodahatárát életessé teszi!

A mivelttség, szabadság és jogbiztonság minden barátai, az összes Európa államai rokonszenves részvétellel kísérik e sajtászerű szép jelenetet, s méltán szerencsét kívánhatunk a török nemzetnek, mely fordulóponton áll, s megtalálni látszik az új életre vezető jó irányt.

Csak egy van, a kinek ez ínyére nem lehet. S ez az északi coloss: a lengyel, magyar, román és török nemzetiség, a szabadság és haladás, esküdt ellensége, ki, ha jó képet csinál is talán a török szultán szabadelvű föllépéséhez, kétségtelenül pokolra küldi magában azt a varázslényt, azt a tündért, a kit a jelenleg uralkodó szultán a serailba bebocsátott, s a kinek szépen hangzó neve: korszellem! Halmágyi Sándor.

Levelezés.

Háromszék, május 28-kán, 1868. — Alig jelent meg a „Pesti Napló” május 17 dik lapjában egy levélírói tudósítás, ezen szék utóbbi bizottmányi gyűléséről, már május 19-kén az „Unio” a fennebbi cikkeknek egy tollal irt hasonmásolatát hozza, melynek lényegére a „Pesti Napló”-hoz intéztem levélben válaszolván, az erdélyi közvélemény iránti tiszteletnek, de főleg az „Unio” cz. lap t. szerkesztőjének tartozom a következő felvilágosítással:

A ki Háromszék politikai helyzetét csak is a hirlapokban eddig kijött cikkekből ösméri, ugy a fennebbi említett cikk tartalma szerint itéli meg, azon hiedelemre kell hogy jussón, miszerint ezen szék kebelében keletkezett viszály — és hogy a cikkiró szavaival éljek — ebből fejlődött lármás és rendetlen gyűlésnek, politikai pártok küzdelmének kifolyásai; ezen hiedelmet szeretné a cikkiró is, ugy látszik, megerősíteni. Pedig, ki ezen hiedelemben van, az nagyon téved, mert a keletkezett viszály nem politikai, hanem személyes pártoskodások szüleménye.

Mert, hogy mily szellem lengi át e szék bizottmányi gyűlését, tanusítja a képviselő bizottmányának 1867. július 19-én az állítólagos baloldal egyik tagjának indítványából egyhangulag keletkezett azon határozata, mely Deák Ferencz hazánk nagyfiának, ugy az összes miniszteriumnak is bizalmat szavazott, tanusítja az 1868. január 24-én tartott gyűlés, mely hasonlóan a cikkiró által baloldalinak nevezett párt egyik tagja indítványa folytán ugyan Deák Ferenczet bizottmányi tagnak egyhangulag meg is választotta, még pedig a mint fenn jelezve van, mindannyiszor éppen nem tudósító pártjabeli indítványra. Hogy a szék ezen magatartását főleg gróf Kálnoki Dénes főkirálybíró úr pártokon feljűl emelkedett részrehajlatlan észlely eljárásának eredménye, és azon kegyeletnek következménye, melylyel ezen szék nagy többsége — legyenek azok a jobbi, vagy baloldali tagjai, bizottmányi két kötekedő egyént, ő méltósága személye iránt viseltetnek, azt be kell vallani. Ezen szék irányában minden alkalommal tanusított szolgálati készsége és azon buzgalma által, melyet nehéz viszonyok között, részint mint követ, részint mint ezen megye kormányzója, a haza és nemzet jogaiért küzdött, a közbizalmat és tiszteletet nyerte meg.

A fennebbiekéből észlelhető, hogy a szék ily helyzetében a „Deák-kör” alakítása nem eredményezhet egyebet, mint azt, hogy az ellenzék szellemét felköltse és azt hasonló tüntetésekre ingerlje, és ebből folyólag a politikai pártok küzdelmét felidézze, mi tekintve ezen szék multját sem tanácsos, sem célszerű.

Hasonlóan kitűnik a fennebbiekéből a cikkiró azon állításának alaptalansága, mintha a főkirálybíró úr a „Deák-kör” alakulása által lett volna erkölcsileg kényszerítve politikai elveit nyilvánosan bevallani, mert mellőzve azt, hogy a főkirálybíró úr valamint az országgyűlésen, ugy a bizottmányi gyűléseken tartott eddigi beszédeiben is tanusított, és jelesen azon tette által nyilvánított, hogy a jelen kormány kinevezését elfogadta, nézetem szerint a megnyitott beszédben, a tudósító által felhozott nyilatkozatát, éppen ellenkező értelemben, azért tette, hogy ösmerve a megye szellemét és állását, a „Deák-kör” alakulásának céltalanságát kiírtette.

A vesztett bizalomról szóló cifra frázisát tudósítónak — a fennebbiek szerint — miként értelmezték hát? fenyegetés-e? vagy egy későbbi türgynek fenhagyott gyanúsítás? De legyen bár miként is, meg vagyok győződve, hogy még akkor is, ha ő méltósága újabb méltatlanságoknak lenne is kitéve, valamint a multban, ugy a jövőre nézve is, hazafini béketürréssel fogja azokat fogadni, és azon szék, mely személye iránt a szeretet és ragaszkodás oly sok és kitűnő jeleit adta, továbbra is kormányával fogja boldogítani, miután ellenkező esetben székünket a szenvedélyek hullámai, mint a kormányost vesztett hajót — zátonyra fognák juttatni.

És most végezzetek egy pár szót az „Unio” t. szerkesztőjének ki jónak látta* jegy alatt maga is a kérdéshez hozzá szólani s arra votumot adni, hogy ha az elmondottak valók: akkor a felajdulás méltán történik.

Meglepo nyilatkozat egy a kormány érdekei mellett működő lapszerkesztőségétől, melynek székhelye a szék állása s a képviselő bizottmány nagy többsége eljárásáról, ugy arról is tudomásnak kell lenni, hogy ugyanazon nagy többség, mely a miniszteriumnak és Deák Ferencz nagyhazánk bizalmat szavazott, szeretve tisztelt gróf fő-

biránk iránt szintén rendithetlen bizalommal és ragaszkodással viseltetik, s csak pár bizottmányi tag az, kik jöllehet par excellence Deák-pártiak, közvetkezőleg miniszterialisoknak akarnak feltűnni, személyes érdekek által vezéreltetve, nem csak gróf főkirálybíró, hanem — mihelyt sajtáságos kíváncsalmak nem teljesítettek — a miniszterium iránt is minden kiméletet mellőző modorban szoktak eljárni, a mint ezt a legközelebb tartott bizottmányi gyűlésen felvett jegyzőkönyv is bizonyítja.

Egy jobb oldali biz. tag.

Maros-Vásárhely, június 11. 1868. (Maros-zék állandó bizottmányának jun. 8. és következő napjain tartott évnegyedese közgyűlése.) — Főkirálybíró úr 6 mlga elnöklete alatt f. hó 7-én lefolyt rövid előleges értekezlet hangulatából és jelleméből vonván következtetést reméltem, hogy egészen normális bizottmányi ülés folyamát fogom közhni; de tárgyalott egy oly keblü ügy is, mely a kedélyeket bizonyos fokig izgulságba hozván, némely nyilatkozatok kifogástalanul szabatosoknak és normalisoknak nem nevezhetők.

Ezen keblü ügy a szék havasa; épp ezen szék havasának történetét akarom röviden vázolni, mielőtt jelen évnegyedese bizottmányi ülésünk folyamát — csak is azon esetre, ha ennél correctebb és kielégítőbb tudósítás felőle nem küldetnek — szintén csak röviden és emlékező teltségemről kitelhető történeti hűséggel vázolni kezdeném.

A szék havasa mintegy 16,000 hold területű havasos közhely. Ilyesmező nevű népes teleppel fekszik a szék területének délkeleti szögletén, Szóvátának, a végfalának határán is túl, használják leginkább a közelében fekvő kebelbeli falvak 1) mint nyári legelőt mérsékelt díj mellett; 2) egyházak, iskolák, hidak vagy más középlokra engedély és saját elszállítás mellett mint anyagkészlet raktárt és 3) mint építészeti anyagkészlet raktárt.

Kezelte pedig ezen havast 1848 előtt a szék közgyűlése felügyelője, ugynevezett havasinspector által, kit többi tisztviselővel egy sorban választott és ki a havas jövedelméről a közgyűlésnek számolt; a jövedelem pedig meghatározott czélokra u. m. székház időkénti kijavítására s a szék területén hidak építésére volt mindenkor fordítandó.

1848 után az abszolút kormány tette reá kezét, ezen időszakra csak annyit mondhatok, hogy ekkor a szék havassát finánczok kezelték.

1860-ban az ősi légy sorsára jutott Bach-kormánytól sikertült birtokosságunknak, más törvényes testület ekkor nem létezvén, a havast visszavenni; minő tapintatos és észlelyes eljárással, minő okmányok alapján s minő változatokon keresztül jutottunk ezen eredményhez, tér szűke arra kiterjednem nem engedi, elég hogy 1861-ben az ő gyűlés által kinevezett állandó székbizottmány, organuma az alkotmányos életnek, helyettesítője a volt marchalis székeknek, azoknak egész hatáskörét, s azzal a havas-kezelési jogot is átvette és annak tetteles birtokába lépett.

És ezen állandó bizottmány 1861 nek őszén látván, hogy az alkotmányosságnak és ezzel saját életének is napjai megszámitvák, hazafi kötelességének ismerte a havast megmenteni. A provisorium bekövetkezett, de a havas nem jutott több finánczok kezére, hanem egy az állandó székbizottmány által 1861-ben kinevezett mintegy 70 tagból álló a szék birtokosságát képviselő bizottmányra bízott, mely 17 tagból álló kezelő választmánya felügyelője pénztárnoka által kezelte azt a provisorium évin kereszttül a legközelebbi napokig. Megfelelt-e minden tekintetben a czélnak ezen kezelés, vagy lehetne jövedelmezőbb kezelést is gondolni? nem akarom most vitatni; de megbecsülhetetlen jó oldala volt ennek, hogy ama szellemet és anyagot egyiránt emészto korszakban időként összejöhettünk, eszmét cserélhettünk.

Most az a kérdés merült fel: a szék állandó bizottmánya rendelkezék-e ezen havasnak célszerűt tovább kezelése felől, vagy a szék bizottmányától 1861-ben kinevezve volt birtokosságot képviselő bizottmány?

De az ezen kérdés felett támadt vita jelen bizottmányi gyűlésünk történetéhez tartozván, azt érveivel, érdekes változataival, korszerű és szabadelvű végmegoldásával annak folyamán kísértem meg vázolni. Most reá térek valódi tárgyamra.

Folyó hó 8-án szép számmal begyűlt bizottmányi tagok közt főkirálybíró 6 mlga meghívására tisztelgő küldöttség indítványoztatván, s ezen küldöttség megbízatásában eljárván, 6 mlga csakhamar

lelkes eljenzések közt megjelent s elfoglalván elnöki széket egy a nemzeti nagy ünnepre, a koronázásra emlékeztető s ezen nevezetes évfordulati naphoz minden tekintetben méltó alkalmi beszéddel nyitotta meg a gyűlést. Ezen beszédnek második részét a szék szellemi, anyagi, közegességi, gazdasági és közlekedési helyzetét tárgyaló részletes előterjesztés képezte, ez is mint az első rész, közhelyesséssel és lelkes eljenzésekkel fogadtattott.

Rövid áttekintése után az elnöki előterjesztésben foglalt némely albizottmányok jelentéseinek teljesen a pénztár megvizsgálásáról, a törvényszék működéséről és az iskolagyról, mely utóbbi jelentésből kitűnt, hogy a központi iskolatípusok már 2,000 frtot teszen, kormányi rendeletek olvastattak.

Ezek során fölmerült 1868. április 5. 1419 sz. alatti kelettel, melyben az aerarium által 1818-ban a székház felépítésére kölcsönzött 706 frt 28 kr említették, s egyszersmind kérdés tétetik az iránt, hogy ezen összeget a ns. szék közönsége részletesen vagy egyszerre szándékozik-e törlesztetni? Ropant archívumának kell lenni a finans-procuratúrának, hogy eddig soha nem említett ötven éves kölcsönnek is nyomába jutott. Valjon nem találtatnék jegyzék arról is, hogy hány éven keresztül használta a Bach-kormány székházunkat ingyen? Azonban a bizottmányi ülés leszámítolásokba becsátkozni nem óhajtván, feliratban nyilatkozattétel határozott, hogy a közölt okmányokból a követelés jogossága nem felismerhető.

Most került szönyegre a havastűgy, még pedig felolvasása által a birtokosságot képviselő havas-bizottmány jelentésének, melyben a legközelebbi mult székbizottmányhoz beadott, s onnan a birtokosságot képviselő havas-bizottmányhoz áttett panaszlévl pontjaira felvilágosítás tétetik ugyan, de egyszersmind határozottan kimondatik, hogy a szék állandó bizottmánya a havas ügy tárgyalására nem jogos, nem illetékes.

Itt meg kell jegyeznem zárjel közt, hogy a birtokosságot képviselő havas-bizottmány elnöke gr. Toldalagi M. a bizottmányt az érkezőt napján, azaz f. hó 7-én délután összehíván, ámbár 30 tag alig jelent meg, a nagyfontosságú kérdés felett heves vita folyt, s a fenn közölt határozattal ellenkező véleményben voltak id. gr. Teleki D., Filep A., Bothos K., Komáromi F. s még néhányan.

Midőn irt jelentés a nagy gyűlésben felolvasatott, Bothos K. rögtön nyilatkozott is, hogy ő mint a havas-bizottmány jegyzője aláírta ugyan a jelentést, de ellenkező véleményben van, mert ő a szék havasa ügyének tárgyalására ezen állandó szék-bizottmányt nagyon is jogosnak és illetékesnek vallja.

Ezzel megkezdett a vita.

Egy fiatal szónok a jogi kérdés megoldása körül kezdett elmélkedni, de az elnök közbe szolt, felkérve a gyűlést, hogy a jogi kérdést mellőzzük, mert az első s a törvényszék dolga, másodszor ha annak vitásába becsátkozunk, tanácskozásunknak nem lesz vége hossza, maradjunk a feltett kérdés mellett illetékes-e vagy nem, ezen állandó bizottmány a szék havasa ügyének tárgyalására?

Ily kényes és magánérdekekkel kapcsolatos tárgyat nagyon is maga helyén volt határozottan formulálni a kérdést, mégis két hosszú napon keresztül folyt a vita; mégis az érvelések során részint kiszalasztva, részint felemlítve lett, hogy a havas a birtokosoké, a székelty nem lehet kiforgatni belőle, az 1848 előtti székgyűlések kezelték azt, mert ama gyűléseknek csak nemes és székelty birtokosok voltak tagjai, de a mostani újdívatu állandó bizottmányban felszabadultak s honoratörök is vannak bevéve; hogy lehessen az illetékes a havas ügyének tárgyalására? borsódzott a háta a jóra való embernek a kiszalasztott antidiluvianus eszméktől, 1848-ban befogadtuk a felszabadultakat az alkotmány sánczaiba, mennyi jogot, mennyi vagyont nem osztottunk meg velek, és most elzárni akarjuk a szék havasa mikénti kezeléséhez való hozzászólástól; alig fogja elhinni valaki, miszerint ezen eszméket legtöbbször olyanok emlegették, kik Marosszéken ez idő szerint magokat baloldaliaknak nevezik.

Ha ezen havas egy oly közvagyon volna, melynek tulajdonosai mint olyanok valaha lajstromozva voltak, melynek jövedelme valaha felosztva volt, vagy valaha felosztható volna, a marosszéki jobboldali bizonyosan nem szavazott volna oda, hogy osztozzanak jogtalanok is; de ezen eset csak nagyon kétes távolban fordulhatván elő, ez idő szerint a közhavas a szék állandó bizottmányának tulajdonává kellett hogy váljék.

A vitatkozások folyamán törvényszéki elnök Nagy S. indítványt tett, miszerint mondassék ki a székbizottmányának a havas ügyében illetékessége, jogossága és a jeleni havasbizottmány elnökével, felügyelőjével együtt, minthogy évközepén vagyunk, ideiglenesen bizassék meg a kezelés tovább folytatásával.

Ezen indítvány valamennyire megközelítette a végfeljelenyt, de a vita mégis makacs, szívós, néha elkeseredett volt, s csak másnap délután 3 órakor, miután mintegy huszan, kik szólásra még följegyezve voltak, egymásra hivatkozván, lemondottak a szóról, mondhatta ki az elnök a határozatot az említett indítvány értelmében.

Ezen határozat ellen jegyzőkönyvbe iktatandó óvást jelentettek tizenketten, u. m. gróf Tholdalagi

M. és Zs., Bereczki L. és S., Balla L., Szabó J., Magyar F., Nagy A. és I., Fekete A., Szentiványi J. s még egy valaki.

Ezzel a nagy és heves vita bevégezett, s ha annak nuence-ait most nyugodtan észleljük, azon eredményre jutunk, miszerint ezen par excellence keblti ügyet politikai elvekkel lehet combálni, ugyanis a 848-diki alap küzdött 847-el s csodálatosképpen ez idő szerint Marosszéken az ellenzék volt 47-fes s a kormánypárt védte a 48-i alapot és volt sokkal szabadelvűbb.

De a mennyire kifárasztott mindenkit ezen hosszúra nyúlt vita, éppen annyira kifárasztott most engem is az írás, az ezután történeteket röviden érintem.

Ugyanis legnevezetesebb tárgy volt a havas után a házszabályok elfogadása, ezéltézés és időnyerés szempontjából megbecsülhetlen intézmény, aláírás után rögtön gondoskodtunk is kinyomatása felől.

10-kén a banderialisták rovatának okmányai s az illető albizottmány jelentése vétetett elő, melynek folytán pénzkészítő Szentiványi K-nak elismerés és absolutio szavaztatott.

Ezután a Magyaros és torboszlói utvonall megvizsgálására kiküldve volt bizottmány munkálata vétetett elő, ismét egy nehéz tárgy, de melyről valamint a 12-kén tartandó zárulésról, ha nevezetes leend, később részletesen.

r. l.

Törösvár. — „A föld, és annak teljessége lévén az Uré“, midőn a Gondviselés bölcs intézményén látjuk, hogy azon az emberiségnek egész összege szellemének mentében ma már hátrább nem esik, sőt folytonosan halad, s ebben csak azon egyesek, családok, társulatok, nemzetek, országok, államok, kormányok ékelhetik magukat, melyek a Krisztus új, szeretet parancsának nyomán a szabadság, egyenlőség, testvériség felvilágosodása és élete palladiumában vannak, s egymás autonómiáját a szabadság, egyenlőség, testvériség szentháromságában tisztelik; csak is a fájdalom s ész vezeteti tölámat a következők leírására.

Ugyanis mennyiben az emberiség fejlődésében kezdődő s hasonlólag a nap futásához, Keletől Nyugatra haladó világtörténelem előadja, a királyhagóniuneni, a hajdani kelták, gepidák, alanok dákok, a nagy államférfi s hadvezér Trájan által legyőzött, s kardjába hullott Decebal elesése után a románok, majd népmozgalmakban szerencsér kapott dákok, wlakok, elszórtatásból összetömörül románok Geluja Gyula általi legyőzése után, peccsenyegek, székeltyek s magyarok, s második Gejza magyar király kora óta a százok haváj az egykori Dacia nevezetű Erdély nevezetű fő cserélte, bérezes hazánk délkeleti részén levő Bucecsd havas, s hegyei, völgyeiben szanaszét szór mintegy tizenhárom ezer, barom- s legkivált juh tenyésztésből élő román számlálók, az 1651-dik é. április 25-kén az ország végeles beleegyezés nyomán Brassó koronaváros örökös birtokává lett bizánt- s got stylu várauskáját több évtized óta; Törösvár s a regényes vidék felett még büszké mutató Törösvár ugynevezett Szohodoli román fal vája a szomszédos Rosnyó (Rozenau) szász mező várostól mintegy 600 hold földet, habár örökös megvásárolt, mégis a szász szomszédok a romá atyáinak e saját birtokán, míg a birtok munkálai alatt sem engedik a barmai legeltetését. És ha román saját birtokán barmai kieresztette, s míg fölfegyverkezett szász szomszédok a helyszínr érkeztek, a helyről baba is vitte, az mit sem tes Lám az érintett szomszédok békés tüzhelyén fegyveres erővel fölkeresik a román, s összevisszavervén, barmaival együtt Rosenaura hurezolja, míg csaknem díjban váltja ki a román saját ba mait, addig a rosenauri börtönből ki nem szabadul Közlebből éppen a szohodoli jámbor görö keleti lelkész, Bábes György csak azért, mivel saját földjén juhászta legeltette nyájcsakját, az éri tett szász szomszédoktól Rosenaura hurezoltató bebörtönöztetett, s minthogy a rosenauri szász előjáróság határozata szerint 20 frtot osztrák értékben nem fizetett, a börtönből a brassói tanács elei kísértetett; a honnan csakugyan azon passuss elbocsátattott, hogy a magistratus majd a helyszínen investigatiót rendelend.

Szép szabadság, egyenlőség és testvériség! vallás is szép tiszteletet kapott! Hogy a világon egyik legszaporított nemzetnek, a székeltynek, kivándorlását nyugat felé irányozni mily égető s mulasztatlan földadta a honnak, azt igazolja az alábbi eset is. Ugyanis: a minap többed magammal kirándulást tévén a határszélre, három közép koru elrongyosodott s ébezett székelty férfiú társaságában láttam egy elmecevé-szült székelty leányt, s karján kisdedét. A nyomorultak álutakon jöttek a határ szélére. Mint kivehetém, a férfiak úgy, mint a nő, Romániába romlatlan mentek pár év előtt, s most jönnek onnan megromlott erkölccsel.

Wass Ferenc, törösvári plebánus.

Ausztria.

Bécs, jun. 9. Az alsóház mai ülésén elfogadtattott az államjavak eladásáról szóló törvényjavaslat a bizottmányi javallatok szerint, és jóváhagyott az államjavak eladása által 1869 végeig

törlesztendő 25 millió lebegőadosságról szóló törvényjavaslat. Ezután az osztrák-britt hajózási szerződés fogadtattott el véglegesen. Napoléon hg. és Grammont az ülésben jelen voltak.

Bécs, jun. 10. Az alkotmány-bizottság mai ülésében az unjoneozási törvény felett kezdtek meg a vitákat. Rechbauer azt indítványozza, hogy előbb ne becsátkozzanak a törvény vitásába, míg a magyar országgyűlésen is elő nem terjesztetik az unjoneozási törvény. Taaffe miniszter kinyilatkoztatja, hogy a magyar miniszterium írásban biztosított aziránt, hogy az unjoneozmegajlási törvényt a fennálló törvények szerint terjesztendi elő. Lehet e törvényben gondoskodni aziránt, — u. m. Taaffe, — hogy csak akkor lépjen hatályba, ha már a magyar országgyűlés részéről is megadatott a helybenhagyás. Hosszabb vita után következő indítványok fogadtattak el: A bizottság vegye a törvényt tárgyalásba, de a bir. tanácsnak csak akkor tegyen jelentést, ha a magyar miniszterium is előterjesztette a hasonnemű törvényjavaslatot a magyar országgyűlésnek. — A honvédelmi miniszterium sürgetősen megkerestetik, miszerint telhetőleg oda működjék, hogy a hasonnemű előterjesztést a magyar miniszterium is terjesztsze a magyar országgyűlés elé. — Rechbauer a jelentéstevésről lemondván, Demel választott helyébe.

KÜLFÖLD.

KELETI DOLGOK. Az orosz lapok a szultán legújabb közigazgatási reformjait nevésegesekké igyekeznek tenni. Így „az új Oroszország lapja“ constatirozza, hogy az új államtanács keresztény tagjainak aránya a muzulmánokéhoz úgy áll, mint 14 a 27-hez. „A kereszténynek ezen csekély minoritásának jelenléte“ — ugymond — „az újon felállított tanácsban, semmi eredményt sem fog előidézni.“ Azonban az orosz lapok nem veszik észre, hogy a kereszténynek jelenlétének pusztá ténye, bármily csekély számban történjék is ez, a muzulmán birodalomnak egyik politikai testületében, már nagában is oly roppant haladás, mely a szultán kormányának kétségtelen dicsőségére válik.

A „Gazette du Midi“ következő eseményt szöli: Flourens Gusztáv, a tudományos akadémia elhunyt örökös titkárának fia, s a krétai függetlenség buzgó párhive, krétai ültözetben megjelent az athénei kir. palotában, hogy a szigetlakók részéről egy küldetést teljesítsen a királynál. Nem akarták őt elfogadni, hacsak a franciaia követ, Gobineau által nem mutatnátnék be. Innen szóváltás támadt, melynek következtében Flourens elfogattott s a rendőrséghezhozva vitatott. A követ megkeresést intézett a franciaia posta-hajó parancsnokához, meghagyván neki, hogy Flourent fogoly gyanánt tartsa hajóján, s őt a 3-ik osztálybeli utasok közt szállíttassa Franciaországba, a mi meg s történt. Ugy látszik, Flourens kiutasitása oly gyorsan történt, hogy még csak európai ültözet elvételére sem volt ideje. Marseillebe érkeztekör krétai ültözetben vezetett a rendőrfőnökséghez, mint a „Messenger du Midi“ hozzáteszi, néhányra mulva Párisból érkezett parancs folytán szabadságra helyeztetett.

Bukarestből írják a „Constitutionnel“-nek június 27-ről: „A Jonesco által előterjesztetni követtelt s a zsidó üldözésekre vonatkozó diplomatai egyiratok végre 25-én a ház elé terjesztettek. Mitán Bratiano eleinte megtagadta ez iratok közlését, miután azon határozattal mutatta be a háznak, hogy nem-helyesü votum esetére, melyet a kamara z idegen kormányok szemrehányása s az európai özvélemény kihívása miatt a miniszteriumnak adat, felszallatja a kamarát.“ — A „Constitutionnel“ megjegyzi erre: „Daczára levelezőnk biztosításának, nem bihetjük, hogy Bratiano valóban a neki elajdonított szándékkal birjon: mert nyilvánvaló olog, hogy az ily határozottan forradalmi jellegű endszabály, a jelen körülmények közt nagyon alkalmas volna arra, hogy újra és pedig a legkomorabb mérvben felhívja azon hatalmasságok figyelmét, melyek Románia jövője iránt érdekel viselnek.“

OROSZ-LENGYEL ÜGYEK. A külföldön élő engyel emigratio demokratikus pártja legközelebb énevében egy, „A lengyel nép“ című lapot fog adni. A „Golos“ szerint ezen új lap programja enne: a „Corr. du Nord-Est“, ezen emigratio aristokratikus pártjának közege által terjesztett eszmék ellen harcolni.

A varsói orosz hivatalos lap, a „Dziennik Warsz“ már régóta gyanusitgatja a orosz-lengyel alattvalókat, s legkevésbé sem törődik azzal, hogy állításai megezáfolttatnak, visszautasittatnak. Legközelebb szintén olvasunk ily visszautasitást a „Gaz. Narod.“ ban Smiekovszki aláírással, melyben a varsói „Dziennik“ azon állítása, mintha nevezett Smiekovszki Galicziában összeköttetésben állna bizonyos felségsejtési fondorlatokkal, visszautasittatik, s azon hirrel mondatik egyeredetűnek, mely a gumbinnei fegyveres csoportokról gyártott.

Czernovitzban egész véletlen egy orosz consulság állitattott fel. E consulságnak, ugymond a „Gaz. Narod.“ könnyű lesz az ottani nemzetiségek közt a vizsályt élesztetni. A consul neve Romazoff, s mint hallatszik, rögtön megkezdte működését.

dését, mielőtt még kinyerte volna a kormány en gedélyét.

Az orosz rendőrség Lengyelországban és az ezzel határos osztrák területen nagyban garázdálkodik. Krakóból írják, hogy ott egy hó óta a legkalandosabb hírek szárnyalnak a levegőben, melyek igen zavarólag hatnak a kereskedelmi forgalomra. A feladások napról napra ismétlődnek. Az üdvölelek látomozása nincs ugyan ismét behozva, de senki sem tenne jól, ha igazolási jegy nélkül utaznék Galicziába vagy azon át. Orosz kémek nagy számmal járkák be az országot, kik minden idegenben lengyel menekültet látnak vagy legalább látni vélnek, és nyilván csak abban törik magukat, hogy az osztrák helyhatóságokat szakadatlanul bosszantsák. Majd mindennap jelenik meg ily orosz szaglász a rendőrségi hivatalban azon jelentéssel, hogy ebben meg ebben a szállodában gyanus idegen érkezett meg, hogy ezek meg ezek a kereskedők Bécsből vagy Brunnból áruszállitványokat kaptak hamis megnevezéssel, melyek belgiumi és svájci fegyvereket meg hadikészleteket tartalmaznak.

Aztán lehetetlen a tolakodó feladótól megtagadni a segélyt, miután mindig úgy tesz, mintha az osztrák kormány érdekében cselekednék. Az idegennek aztán szigorú kihallgatást és vizsgálatot kell kiállania. Az illető kereskedők lakásai és boltjai egészen felforgattatnak. Természetesen kiderül azután a gyanu alaptalansága, de az illető hely fel van riasztva és a legkalandosabb hírek szórtnak ki minden irányba. S az ily jelenetek a galicziai határokon mindentűnt ismétlődnek. Lengyel és Oroszország közt a közlekedés úgy meg van nehezítve, hogy a kereskedők a legközelebbi lengyel vásárookra el sem fognak menni. A kereskedők veszteségei természetesen jelentékenyek.

ANGOLORSZÁG. A pünkösztü ünnepnek alatt Liverpoolban a walesiek, kik itt vagy 60,000-en laknak, évenként „nemzeti“ gyűlékeztet tartanak. Az idén ezt politikai tüntetésekre használták fel és Brightet hívták meg ez alkalomra. Indítvány tétetett az ir államegyház eltörlésének szüksége tárgyában és ezzel anyagot adtak Brightnek beszédre. E tárgyról mások és Bright is már annyit mondtak, hogy beszéde csak sokat a régiből és kevés újat tartalmazhatott. Nevezetes beszédének csak azon része, melyben az anglikán érseketek és püspököket támadja meg, kik nem rég St. James Hallban üléseztek: „Soha nem hallottam, hogy ezen urak más közérdektű kérdéssel ily nagy számmal személyesen törődtek volna, mint most az ir államegyház eltörlésével. Nem hallottam, hogy az utóbbi háborús évszázadok alatt összedőltek volna a béke előmozdítására és a háboru kárhoztatására. Minden a rabslóság eltörlésére irányozott törekvés általános volt az országban, csak igen kevésen közülök léptek föl nyilvánosan e nagy ügyben, együttes részvétléről szó sem volt.

Midőn mi 25, vagy 30 év előtt a gabnavám ellen küzdöttünk, az érsekek és püspökök egészen elhallgattak, sőt az újabb történet legrosszabb napjaiban soha sem jelentek meg a nyilvánosság előtt, hogy egybenmásban szegényebb honfitársaik türt szenvedéseit fölfejdjék. De most, midőn egyházukat s ennek jóságait hiszik fenyegetve, mindnyájan fegyverben állanak, mintha az egész ország és az egész kereszténység veszedelemben forogna.“ Beszéde után, mely egy óránál tovább tartott, még a walesi hercegség képviselői számának megerősítéséről szöllottak. Mire ismét Bright szöllalt fel és kijelenté, hogy az államegyház kérdésének megoldása a legégetőbb szűkségesség, ha csak Irlandot nem akarják a nemzeti önállás mozgalmába sodorni.

FRANCZIAORSZÁG. A „Moniteur“ jelenti, hogy Stackelberg, a párisi új orosz követ, a császárnál audientian volt s ezen alkalommal átnyújtá meghatalmazványát. A gróf ezeket mondá: „Uralkodóm határozott akarata értelmében fogok eljárni, midőn minden törekvésemet oda irányzandom, hogy a Francia- és Oroszország közt létező barátságos viszonyok fenntartassanak, melyek kölcsönös érdeken alapulnak, s melyeknek fejlesztése mindkét nemzetre nézve óhajtható.“ A császár így válaszolt: „Sándor császár követei mindig bizonyosak lehetnek arról, hogy nálam előzékeny fogadtatásra találának. Öröndek, hogy a czár választása oly egyéniségre esett, kit régóta ismerek s ki közlünk a legjobb emlékekben áll. Nem kétlem, hogy ön a Francia- és Oroszország közt barátságos viszonylat fenntartására fog törekedni, melyre én igen nagy sulyt fektetek.“

KÜLÖNFÉLÉK.

— Királyné ö Felsége Bnda-Pestrolli elutazását illetőleg meg kell még említenünk, hogy a távozó fejedelemasszony, e minden magyar kebltel kellemesen érintő szavakkal bucsuzott el gróf Andrássy Gyulánétól: „Összszel ismét haza jövök.“

— Legnevezetesebb eseményét e napoknak Mihály sereb fejedelem meggyilkoltatása képezi. A szomorú tejt röviden már említettük; most részletesebben írhatunk: A fejedelem folyó hó 10-kén délután 5 órakor két unokahúgával Ankával és Katharinával sétalovaglást tett, a mint egy félreesőbb helyre értek, vad kinézésű, handsárokka és revolverekkel fegyverzett egyén rohanta

meg a társaságot. A fejedelem és egyik unoka-huga, Anka, csakhamar megületett, Katharina könyvnyit, a kíséretükben levő Gara-sanin kapitány pedig egyik karja elvesztését okozó nehéz sebet kapott. A gyilkosok elfogattak, egy bukott kereskedő és két fia vetemült, mint távirják, személyes bosszúból (?) e gyalázatos tette. Az igazságtétel és a gyilkosok elleni elkeseredés az egész országban a legmagasabb fokra hágott. A 8 év óta népe meglegedésére uralkodó, bölcs fejedelem általánosan szeretve volt, szívén hazája java fektült, s végig ellent tudott állani a muszka fondorlatoknak, s ezért vannak, kik nemcsak a bosszút látják e megdöbbentő eseménynél szerepelni. Mihály, hazánk egyik nagy birtokosa lévén, Magyarországon is sok ideig tartózkodott, s innen vette második nejét is, Hunyadi Julit; Magyarország s a magyar nemzet iránt a legjobb indulattal viseltetett, s mindég igyekezett fenntartani a hona és hazánk közötti egyetértést; ezért méltán fájhatunk mi is, de fájhatja Szerbia, mely válság szélén áll, és e legújabb táviratok e halált rendkívül fontosnak jelezvén, úgy látszik, méltán oszthatja a fájdalmat egész Európa. — Az orgyilkos kezek által elhullott nemes fejedelem még csak 45 éves volt. — Hogy az ostromállapot kihirdetett, említtük; újabb táviratok jelentik, hogy a skuptina egy hó eltelte előtt összeült, s megválasztja az új fejedelmet.

— Vasutunknak városunk mellett már is némi vasuti szint ad az a 39 darab sín, mely a Nádas terén az országút mellett, a munka lassúságát tekintve, talán kissé korán is, helyet foglalt; azonban ennél lehet nagyobb baj is, s így csak hadd jöjjenek; annál is inkább, mert néhány nap óta nagyobb stírgés-forgást, több szerkezet, ásót és kapát látnak az útnál, minek oka, hogy a munkabér megjavított, de még sem találjuk az óhajtott élénkséget, és ez azon eléggé szomorú — óhajtuk a jövőben megezől — feltevésre juttat, hogy kizárólag hazai munkásokkal alig fognánk a kintüött időre ezelő éni, habár reményleni lehet, hogy néptünk is mindinkább hozzászokik, mi leg hamarabb történelmek meg akkor, ha — mint még egyszer említettük — nem igen lesz vállalkozó, kinek szívébe a nyereségyvág mellett egyéb be nem bocsátatik.

— Kolozsvári kir. jogakadémián az 1867—8. tanév második felében, az írás- és szóbeli vizsgák a következők sorban és napokon fogtak megtartatni: Az írásbeliek: Jul. 6-kán a polgári perrendtartás, egyházi jog, osztrák polgári törvény- és etikából; Jul. 7-n a közigazgatási törvényisméből; Jul. 11-én római jog- (pandekták), bányajog- és pénzügytanból; Jul. 14-én a nemzetgazdaságból; Jul. 16-án a magyar állam- és jogtörténetből; Jul. 22-én a magyar magánjogról. A szóbeliek: Jul. 8- és 9-én a polgári perrendtartás- és etikából; Jul. 10-én az osztrák polgári törvényből; Jul. 10- és 11-én az egyházjogról; Jul. 13-án a közigazgatási törvényisme- és bányajogról; Jul. 13- és 14-én a római jogból (pandekták); Jul. 15- és 16-án a pénzügytanból; Jul. 17- és 18-kán a nemzetgazdaságból; Jul. 20- és 21-én a magyar állam- és jogtörténetből; Jul. 24- és 25-én a magyar magánjogról.

— Egy kis gyermek a napokban igen kibajolván egyik óvári ház ablakából, az emeletről a kövezetre zuhant. A jelen levő anya, látva a történetet, szívrepreztő sikoltások közt rohant le a lépcsőkhöz az utcára, és kiirhatja le az anyai örömet és meglepetést, midőn a holtak, vagy legalább is iszonyúan összeronítottak hitt gyermek épkezláb, a legkisebb sérülés nélkül szalad a kapu közt eleibe. — Hanem azért ez az eset mégis csak szolgálat egy kis tanúságul azoknak, a kiknél nem szükségfelelti.

— Az ev. ref. főtanoda ifjúságának zene- és szavalati próbatéte vasárnap délután folyt le, s ez alkalommal az új kövezet után kiálló farkas utca lett Kolozsvár legnépesebb utcája. Szép idő volt. — A próbatét jelenleg is a ref. tanuló ifjúság szép buzgalomáról, tehetségéről és szorgalmáról tanuszkodott, s a collegyumba roppant számmal begyűlt hallgatóknak nem volt okuk megbánni az ott töltött pár órát. Énekek, zenekar s a közreműködők mindenike igyekezett minél többet nyerni a kitűzött jutalmakból, s így akár a Sipos Gábor és Somogyi Jenő flügelhornjára, akár a Takács Sándor és Máthé György szavalataira, vagy a Hegedűs István alkalmi és búcsú beszédeire gondolunk vissza, sehol sem találunk olyat, mely a sürűn jelentkezett tapsokat nem a legmegérdemeltebbeknek tüntethetné fel.

— A közlekedési minisztériumban 10-én tartott meg Hollán Ernő elnöksége alatt egy országos topographiai intézet felállítására tárgyában összehívott enquete-tanácskozmány, melyben a pénzügyi minisztériumok kiküldöttein kívül, a magyar tudós társaság és a m. földtani társulat képviselői is részt vettek. — Egy magyar topographiai intézet felállításának szükségessége elvileg közhangulag elismertetvén, az életbeültetés, valamint a szervezés részleteinek megállapítására egy szűkebb körű bizottság nevezetett ki, a mely munkálatait Tóth Ágoston miniszteri főmérnök javaslatára alapítva, annak idején az ismét összehívandó enquete-tanácskozmány elé terjesztendő.

— Szegeden a Madarász-petitiót aláírók,

írja a „Sz. H.“: Mindenki tudja, hogyan keletkeztek e nevek ezreivel befirkált papírosok, éppen úgy, sőt még rosszabbul, mint az ismeretes panszláv érzelmű Dobranszkiei. Mi illetékesen mondhatunk ebben ítéletet, mert szemtanúi valánk, hogy egy erkölcsileg megromlott ember, egy közmegegyezésben részvételű igazító vezetése alatt, mint történetek helyben az iratkozások, kapcsolatban az ugyanazon egyének által vezetett Asztalos féle lázításokkal. Leginkább a belvári sétányon folyt az iratkozás heteken, sőt hónapokon keresztül, a hol szedték a neveket a tiszta papírosra és a kitől lehetett, a batosokat — az ország boldogságára. Válogatások éppen nem voltak; lett legyen az suszter-inas, deak-gyerek vagy naplopó, készséggel írták be a hazamentő patrioták díszes koszorújába. A szegedi kérvény alatt 4,000 nél több név szerepel, de nincs közöttük ötven, a ki tudta volna, hogy mi alá írja vagy írják nevét. S bizonyára hasonló erkölcsi értékek van legnagyobb részt a többi törvényeknek is.

— Triesztből távirják, hogy ott folyó hó 8-kán az olasz konszulsági épület előtt az olasz alkotmány-nánap alkalmából nagy mérvű demonstrációk fordultak elő. Éjjel több vetbombákat pattantottak szét.

— A tót, szerb és román képviselők, mint a „Zukunft“-nak távirják, erőyes interpellatiót szándékoznak a kormányhoz intézni, a nemzetiségi törvényjavaslat tárgyában.

— Jelen számunkkal megy szét a pálinka árulhatási jog hasznabérbe adása tárgyában kelt hirdetménye Kolozsvár városának. Figyelmeztetjük rá az érdekelteket.

— Hibaigazítás. Mult számunk „különféléi“ közt az unitáriusok haláltünetpelyéről szóló cikkben 52 frt helyett: 52 ezer frt olvasandó.

— Napoleon hg. Bécsben. Napoleon herceg junius 8-kán az arsenált is megnézte, hol a helyi ezredes két köztvézt állított a lövöldébe gyorstűzlésre, kik is a 300 lépésnyi távolságra kitétt célba Wänzl-féle fegyverrel egy perc alatt 34 lövést tettek s mind a célba. Napoleon ezt látva, meg volt lepelve, s kérdé az őt kísérő tábornokot: „valjon a mi hátultöltő fegyvereinkkel lehet-e egy perc alatt hetszer löni? — Itt ezen eredmény háromszorosan túltettett.“ Minden nagyobb nevezetességet megtekintett a herceg Bécsben, a lovasságnak központi iskoláját, a téli és nyári löskolát, hol néhány tiszt némű hadgyakorlatot is mutatott be a hercegnek, ki teljes meglegedést fejezte ki. Meglátogatta a Ferencz Józeff katonalaktanyát, hol különös érdekltséggel kérdőzködött az osztrák katonaság elszállásolási, élelmeztetési, fölfegyverkezési, felszerelési s egyéb ellátásait és kezeltetését illető rendszabványai iránt — számtalan kérvényt nyújtottak be hozzá Bécsben, annyit, hogy egy külön hivatalnok szükségeltetnék azoknak elintézésére. Egy valaki egy igen csinos virágoskorral akarta megtisztelni, de nem fogadta el. Laxenburgba 10-kén külön udvari vonaton menvén ki, a király és királyné ő Felségeik Hetzendorff elébe mentek és beszállván szinte a vonatba, úgy kísérték Laxenburgba, hol kéjrándulások, gondolászás, a tónak bengalliai kivilágítása, vizitálójáték és végül nagyszertű estély adtak. Napoleon herceg Bécsbe utazásához valami hivatalos meghagyást és küldetést, mint említve volt, éppen nem akarnak kapcsolni, hanem, a mint látszik is, lehetőleg azon törekszik, hogy magát a területekre nézve tájékozhassa. — Lnginkább társalog és érintkezik Beust báróval, a német érdekek vezérével, Andrássy gróffal, a magyar miniszterelnökkel és Potocky gróffal, a lengyelek képviselőjével. Több előkelő katonai tekintéllyel is igen érdekelten találkozik, s mint mondá, szeretne még Gablent és Ramming tábornokokkal megismerkedni. — Buda-Pestre folyó hó 18-kára várják a herceget.

— Az országos főpénztárhoz már érkeznek új verett magyar pénzek. A szokás úgy tartja, hogy azonnal nem bocsátatnak forgalomba, csak ha a sor került rájuk: de a jelen financialis állapotok között alig ha sokáig fognak heverni a „kincsekrejtekek.“

— Damjanics kardját küldte be Kocsi Horváth Elek honvéd huszár főhadnagy a „Honvéd“ szerkesztőségéhez. A becses ereklyét, mihelyt azonossága hitelesen megállapítva lesz, a nemzet többi kincsei közé a muzeumba teszik.

— Nemes Alsó-Fehérmegye hiányzó tisztviselők megválasztása s más közérdeklű ügyek elintézése tekintetéből rendes évnegyedes bizottmányi gyűlést folyó évi július 1-én tartandja.

— A Szent-Ferencz-rend erdélyi Szt. István I. magyar ap. királyról címzett tartományának gyásza van! A gyász tárgya t. Horváth Alajos Endre atya, a rend egyik legszebb reményű és legtevékenyebb szellemű áldozára, ki f. hó 8-án szülőföldén Csik-Madarason — hová forró kívánságára Kolozsvárról néhány nap előtt szállított — a haldoklók szentségének ájtatos felvétele után, férfikora reggelén, élte 29-dik, áldozarsága 6-dik évében jobb létre szenderült. Benne a szerzet egyik legszebb tehetségű tagját veszít, ki fiatal-kora dacára szép tudomány és messze kiható munkássága által úgy szerzete, mint ismerősei előtt méltó elismerést és fényes érdemeket szerzett magának. Hült tetemei Csik-Madarason, f. hó 10-kén

a köztemetőben tételték nyugalomra. Lelkéért az engesztelő szent mise áldozat folyó hó 15-én d. e. 10 órakor tartatott a sz. Ferencziek templomában az órában. Az örök világosság fényeskedjék neki!

— Ótordai Székely Miklós, Tordamegye törvényszéki ülnöke a maga, s anyósa özv. Székely Sámuelné Csipkés Kata s gyermekei Klári, esperes Rádiger Árpádné, férje és gyermekei; János s számos vérek és rokonok nevében szomorúan jelenti, hogy forrón szeretett nője Székely Juli folyó év és hó 11-kén estvéli 9 órakor kimúlt. Az év szakait nem minden virág éli át; a kimért idő, vagy a benn rejtőző fereg elhervasztja azt. Kevés időt mért ki a végzet az elhunytak is, hogy családjunk öröme s boldogsága legyen. Nincs még éppen 23 éve, hogy született, 3 évvel kevéssel több, hogy szerelmében hűséget esküdt; de a földi határ keskeny volt, s a fereg irigylve rága meg az életerőt, míg lassu sorvadásban — melynek sok kínjai felett az oly sokat vesztett anya, csüggedés s remény között virasztott, s gondjait a férfhűség átértette — csendesen kimúlhatott. A kisenvedett porok egy a háznál tartott ima után tétettek az ótordai temetőbe f. év és hó 14-én d. e. 9 órakor a sir csendes nyugalomába. Torda, jun. 12. 1868.

KÖZGAZDASÁG.

Erdély legfontosabb nemzetgazdasági kérdéseinek szellőztetése gazdasági szempontból.

(Folytatása és vége.)

XXI. Zársszó.

Az elősorolt cikkekből elmondottam igénytelen nézeteimet Erdély legfontosabb nemzetgazdasági kérdéseiről gazdasági szempontból. Kimutattam t. i. azon gátokat, melyek gazdaszatunk előhaladását akadályozzák, sőt lehetetlenné teszik, és megemlítem azon intézkedéseket és tényezőket, melyek a gazdaszat lendítésére jótékonyul befolyhatnak, és a melyek minden oly államban életbe vannak léptetve, hol a gazdaszat előbbre haladt.

Jól tudom én, hogy a nevezettek kivül még számtalan baj létezik, a melyeknek orvoslása, vagy enyhítése szükséges lenne. De hol van azon egyén, ki minden fogyatkozást orvoslása, vagy enyhítése módjával együtt ismerne!

Éppen ezért voltam bátor az egyletekről irt cikkemben egy oly értekezletet indítványozni, a mely ezen célnak megfelelni képes legyen; mert nekünk kötelességünk sérelmeink és azoknak orvoslása, vagy enyhítése módja előszámlálata által a kormányt felvilágosítani, hogy az érdektünkben szükséges lépéseket tegyehesse.

Örömmel győződhetünk meg felelős kormányunknak az országos gazdasági-egylethez intézett leirataiból és vállalataiból, hogy érdektünk szíven hordozza és sérelmeinket orvosolni kívánja; mert, a mint már a maga helyén megemlítém, nem volt az orsz. gazd. egyletnek egyetlen egy kérése is, a mely egészben, vagy részben teljesítve, vagy legalább megígérve, ne lett volna.

A tudatlanság és tapintatlanság, nagyon kézzel fogható bizonyítványt adóknak tehát, mi erdélyi mezei gazdákul, ha a minisztérium irányában e jelen helyzetben is bizalmatlansággal viseltetnénk, mert, igénytelen nézetem szerint, nekünk, mint alkotmányos polgároknak, csak akkor van jogunk ezen hatalmas feyekeverhez nyulni, midőn meggyőződünk, hogy érdekeink illő figyelemre méltatását a fennálló minisztériumtól várni nem lehet.

Mint hogy azonban eddigelé méltó követeléseink még formulázva sincsenek: azoknak valóítását jogosan nem is várhatjuk.

Nem szolgálhat mentségünk azon kifogás, miszerint a kormány lenne köteles az iniciatívát megtenni, miután a kezdeményezés joga és föltételei fölünk elvonva nincsenek.

Ha a kormány — érdekeink előmozdítása tekintetéből — gondnokságot kívánna feleltünk gyakorolni, meg vagyok győződve, hogy éppen az ellenké lenne az első, mely azt visszautasítaná. Különben is a tapasztalatból, vagy történelemből meggyőződhetünk, hogy a miveltebb egyének érdekei fölötti gondnoksága a kormánynak nagyon ritkán vezet czelhöz.

Elismerem ugyan magam is, hogy a kibékülés áldozat árán van megvásárolva, de Deák Ferencznek és az országgyűlés többségének jellemző keszkesdik arról, hogy az alkut kedvezőbb föltételek mellett megkötni nem lehetett.

Az alku megkötése pedig legelőtőbb szükség volt reánk erdélyiekre nézve, kiket már is a kimerülés veszélye fenyegetett.

Nagy áldozat árán van a kibékülés megvásárolva, de ha mi a kibékülés által nyert előnyöket felhasználni képesek leszünk, én meg vagyok győződve, hogy ezen teher hordozása alatt meggyőződhetünk, hogy a terhet évről-évre könnyebbé tehetjük; ellenben ha igyekeztünk nem az előnyök felhasználására fordítjuk, hanem pártoskodásokra vesztegetjük: ekkor lassu, de biztos lépéssel közelítünk végromlásunk felé; mert a nemzetek kedvező anyagi állása: hévmérője az állam virágzásának.

Arra fordítandó tehát minden igyekezet, hogy az állam polgárainak anyagi állása javuljon.

Mint hogy a magyar állam polgárainak legnagyobb része gazdákul áll; és

minthogy a gazdák anyagi állása javítására, a mint már láttuk, a nemzetgazdasági viszonyok akkora befolyással vannak, hogy azoknak kedvező átalakítása nélkül a gazdaszatban előrehaladni szinte lehetetlen:

ennél fogva a legfőbb tekintet, a nemzetgazdasági viszonyok czélzertű átalakítása igényli.

Éppen ezért tűztem ki czélul a nemzetgazdaságnak a gazdaszatot közelebbről érdeklő legfontosabb kérdéseinek szellőztetését.

Vajha hazámfiain ezen kérdéseket illő figyelemre méltatnák, és a mit azokból magukra nézve jónak találnak, valósitani igyekeznének. Részemről, meg vagyok győződve, hogy a kívánt gyümölcs rövid idő alatt megteremne; ellenkező esetben ne elégületlenkedjünk, ha a minisztérium rajtunk kedvünk szerint nem segít, mert a néma gyermeknek anyja sem érti szavát, és így csak avatatlanságunk és tapintatlanságunkról adunk kézzel fogható bizonyítványt.

Végezetre engedjék meg remélnem, hogy az immodor hiányaiért szíves elnézésükre számíthatunk, miután magam elismerem, hogy ezen dolgozatom egy átdolgozást nagyon megkívánt volna; de egyfelől a késedelemből származó hátrányok, és másfelől másnemű rendkívüli elfoglaltatás nem engedte, hogy késedelmeskedjem, annyival is inkább, mivel a mostani időben a mi világunk sebesen halad.

Ön pedig, t. cz. szerkesztő úr, fogadja szíves köszönetemet a cikkek közléseért. *)

Kolozsvár, 1868. Ápril 15-kén.

Sz. Nagy Sándor.

A só-eladás érdekében.

Eljött az a korszak, melyben a szemléldősei (speculatio) ismeretek csak is úgy boldogíthatják a hazát, ha ezek a hasznos gyakorlattal (praxis) karöltve haladnak előre. Nem lesz tehát helyén kívül eső, a só-eladásnál (Verschleiss) egy figyelemztetést koczkatatni.

Eddigelő a sóval dúsz országrészben a legkisebb sóbányánál is — hol sem tengelyen, sem pedig vizen sószállítás (Transport), avagy továbbítás nem volt, csak is a környéknek való sóelárusítás — a só eladásra két, vagy több mázsamester és alárendelt mázsahitesek és ideiglenesen fel vett mázsálók voltak alkalmaztatva.

Az igaz, hogy amazoknak évi fizetések az 500 frt és 367 frt 50 kr o. é. közt lebegvén, természetesen szállítással és rendszerezett sójárulékall, az utóbbiaknak pedig 126 frt o. é. illő szállással és sójárulékall együtt, s illetőleg 35 kr o. é. napi-díj nem igen sok a mostani idők viszonyaihoz és a divatozó fényűzéshez arányosítva, a mikor hajkenőcs, hajszőpdrító, körömvakaró stb. a mostani ifjúságnál nélkülözhetetlenné váltak.

Annál kevesebb pedig főként a mázsamesterknél, mert az ily egyéniségek képzettségeik és neveltetésekhez képest az éltetésre és ruházódásra szükséges anyagok beszerzésére fizetéseiket könnyen elköltik, de már honnan szerezték meg a szellemi élvezeteket? hiszen az ember nemcsak kenyérrel, hanem lelkiekkel is kell, hogy éljen! főként akkor, mikor a bányahelyek a szellemi és társas élet javalmaival bővülködő városoktól távol esnek, de ha szintén nem igen távol vagynak is, oda a pénz hiánya és foglalatosságaik miatt nem juthatnak el.

No már sikeresebb és gazdaságosabb lenne az ilyen hivatalnokokat arra a foglalatosságra alkalmazni, mely az ők képzettségeik és neveléseikkel megegyez, nem pedig a sómázsalátásra, mely az egykori cs. kir. kinstár igen jeles tanácsosa, Cserei Mihály, megjegyzése szerint: „salet ponderare et pecuniam numerare, non magni momenti rei est“ nem igen fontos és nehézkes dolog. Erre inkább a kisebb, de hűségek- és erkölcsiekről ismeretes, kevesebb képzettségű, alárendelt és föl-eketett szolgálkat lehetne használni, mert ezeknek kívánalmaikat és szükségüket kevesebb szoldal is kielégíthetni és ők az időszakok viszontagságai-val megszokva és edzve lévén, minők téli időkben, főként a fűtés nélküli sóraktárakban szükséges jelenlét, felügyelés a só ki- és bemérésénél, a hol még a fennebb említett személyiségeken kívül az üzleti osztályhoz (technische abtheilung) tartozó bányatiszt és egy, vagy több bányarendnökök, is segítségre vannak, egész odaadással teljesítenék kötelességeiket, nem úgy, mint most némelyik úr-hatnék mázsamester, elvontan a kiveendőktől.

Ezek szerint így szorgalmatos és ajándékkal meg nem vesztegethető mázsamester és a körül-ményekhez képest a szükséges számú alárendelt szolgálk a sóbemérésnél és annak eladásánál megtehetnék a teendőket, főleg azon bányáknál, a hol

*) Sőt mi tartozunk köszönettel t. hazánkfiának azon bizalomért, melynélfogva ez érdekes értekezés közzététele végett lapunkat volt szíves megtálatni. Nem egy adatunk van arra, hogy mezei gazdasággal foglalkozó olvasóink e cikksorozatot nagy érdekléssel olvasták, s nem kételkedünk azon, hogy Királyhágyónimeni közgazdasági érdekeinket felőlő ezen értekezésben érintett kérdések a megjegyzések felőlő is kellő figyelemre lesznek méltatva. Csak azt örökök már meg, hogy országgyűlésünk a specialis belreform-kérdésekkel is foglalkozhassék! A „közösséges állapot“-on való örökös rágódás többé kerül nekünk, mint ha az államjogi törvényes alapon megnyugodva, közös egyetértéssel hozzá fognánk arra már építeni is valamit.

Szerk.

